

Убийството на гръцкия андартски войвода Фуфасъ

(По лични спомени)

Кайлярска околия е въ непосредно съседство съ старата гръцка територия. Населението на повечето села отъ тая околия е чисто българско, но винаги е било обектъ на гръцка пропаганда. Поради това, колкото националното самосъзнание на българитѣ

въ тая околия е било по-високо и заможността имъ по-завидна, толкова повече тѣ сж били прицелна точка за двойния гръцки тероръ — чрезъ патриаршията и чрезъ андартитѣ.

Най-заможното и най-знатното семейство на с

Палеоръ (пет километра североизточно от градеца Емборе) е това на дѣдо Киро Бънчеловъ: пет жени сина, чиито челяди броеха повече отъ четиридесет члена. Само единствената дъщеря на дѣдо Киро бѣ омъжена въ Емборе. Освенъ кжщитѣ, въ които живѣха синоветѣ на дѣдо Киро, семейството притежаваше и други постройки, въ които се помѣщаваша семейно ратаитѣ. Четирма отъ братята обработваха бащинитѣ и свои имоти въ околността на селото, а петиятъ — Колчи (Никола), който бѣ следвал класно училище въ Цутилъ, бѣ учителъ въ Емборе.

съзнание на дѣдо Кировото семейство. Устройватъ засади на стария вече дѣдо Киро, поставятъ бомби въ стаята на учителя. Като по чудо, нападнатитѣ оставатъ незасегнати отъ тия покушения. Гърцитѣ опитватъ друго сръдство: предлагатъ на Колчи 200 лири годишно възнаграждение да псалва (пѣе) въ черква по гръцки. Едновременно тѣ опредѣлятъ 2,000 лири за главата на сжщия учителъ. Не успѣватъ, обаче, нито да подкупятъ учителя, нито да го погубятъ.

Недоволни отъ слабитѣ успѣхи на пропагандата си, решаватъ презъ лѣтото на 1907 год. да

Челядта на дѣдо Киро Банчеловъ отъ с. Палеоръ (Кайлярска околия)

Въ продължение на тридесет години гръцката пропаганда се стремѣше чрезъ подкупи, убийства, поддържане църкви и училища, да елинизира българското население въ Кайлярската околия. Успѣхитѣ на тая пропаганда, вършена съ толкова жертви, не бѣха много задоволителни. Въ с. Палеоръ гърцитѣ успѣха да привлѣкатъ на своя страна петнадесетина български семейства, за чиито деца откриха гръцко училище. Съ подкрепа на турското правителство, гръцката патриаршия постигна още единъ успѣхъ: да наложи службата въ единствената селска черква да се извършва на смѣни — на славянски и гръцки.

Тия успѣхи не задоволиха гърцитѣ. Българското население въ подавляващото си мнозинство остана привързано къмъ заветитѣ на дѣдитѣ си. А най-видно и най-многобройно измежду семействата на с. Палеоръ бѣ, както казахме, това на дѣдо Киро Бънчеловъ. Неговото влияние бѣ отъ решително значение за духа на българщината не само въ родното му село, но и въ цѣлата околност. Гърцитѣ добре знаеха това, затуй въ продължение на 10—15 години пускаха въ ходъ всички сръдства, за да сломятъ непоколебимото национално

приложатъ въ широкъ размѣръ изпитаното сръдство за денационализиране едно население — да изтрѣбятъ най-влиятелнитѣ и заможни хора въ околията. Съставятъ се нѣколко чети подъ общата команда на гръцкия капитанъ Фуфасъ. Тия чети нападнатъ Емборе и изгарятъ нѣколко кжщи, между които и тази на тамошния учителъ Михалъ Николовъ. Освенъ другитѣ жертви на това нападение, била и майката на учителя, която изгорѣла въ подпалената имъ кжща.

Петнадесет дни следъ това, обединенитѣ гръцки чети, подъ водителството на сжщия капитанъ Фуфасъ, нападнатъ и с. Палеоръ. Нападението е станало привечеръ. Четницитѣ ображдатъ селото и почти безпрепятствено стигатъ сръдщето му. По пята си тѣ изгарятъ всички постройки на дѣдо Кировото семейство и убиватъ двама отъ неговитѣ слуги. Главниятъ обектъ на нападението, обаче, е семейството на починалия преди това дѣдо Киро. Затова четницитѣ обкржжватъ кжщата му. Но тукъ тѣ срѣщатъ решителна съпротива. Кжщата е триетажна, съ високо-изградени каменни основи и метъръ и половина дебели стени. Освенъ това, кжщата е изградена така, че представя цѣла кре-

постъ, пригодена за дълготрайна отбрана. Защитници на семейството въ тоя моментъ били двамата дѣдо Кирови синове — учителътъ Колчи и по-малкиятъ му братъ Лука, подпомогнати отъ селския пждаръ Георги Айтата, който служелъ и като лична охрана на учителя.

Между многобройнитѣ андартни и само тримата отбранители се завръзва ожесточена престрелка. Гърцитѣ напиратъ да приближатъ къщата, за да я подпалятъ. Тѣ си служатъ съ пушки, револвери и ржчни бомби. Защитниците съ върна пушечна стрелба повалятъ всѣкиго, който приближи дворната врата. Пушечната престрелка се примѣсва съ словесна: гърцитѣ псуватъ екзархията и всичко българско, а защитниците се присмиватъ надъ патриаршията и на безплоднитѣ ѝ покушения надъ българщината. Престрелката продължава цѣли три часа. Нападателятѣ сж многобройни, тѣ каточели взематъ надмощие — все повече напиратъ на заключената дворна врата. „Макаръ само единъ отъ насъ да остане, пакъ ще изгори и тая къща“ — заканва се капитанъ Фуфасъ. Околитѣ къщи горятъ. Въ решителния моментъ Колчи отваря къщната врата и оттамъ стреля. Гръцкитѣ куршуми съскатъ изъ къщата. Тѣ улучватъ една баба, която пада мрътва, улучватъ стринка ми, която и доднесъ е инвалидъ съ една ржка, и нѣколко други. Но тримата защитници, каточели закриляни отъ Провидението, оставатъ незасегнати и мъжествено водятъ борбата.

Въ момента, когато храбритѣ защитници на родъ и честь сж вече изтощени и едва ли не отчаяни отъ неравната борба, андартитѣ преставатъ да стрелятъ. Що е станало? Защо всичко така внезапно утихна? Дали гърцитѣ сж се оттеглили, или това е нѣкаква хитра маневра? Минава още известно време — пакъ тишина. Колчи, съ рискъ на живота си, решава да узнае, що е станало. Нощта е тъмна. Той излиза отъ къщи и се шури по мегдана. Тукъ-тамъ се ваятъ труповѣтъ на убититѣ андартни. Колчи разглежда всѣки трупъ. Между другитѣ, той съзира и трупа на самия капитанъ Фуфасъ и си обяснява всичко: следкато е билъ убитъ вождътъ имъ, андартитѣ се разбѣгали. Колчи обискира убития капитанъ и прибира намиращитѣ се у него документи. Той предава на следния день тия документи на главния учителъ въ Емборе Иванъ Василевъ, който, отъ своя страна, ги депозирва въ българското консулство въ Солунъ.

Нападението надъ с. Палеоръ не остана незабелязано въ Емборе. Майка ми — омжената дъщеря на дѣдо Киро — бѣше увѣрена, че гръцкото нападение е насочено къмъ бащината ѝ къща. По числеността на нападателитѣ и по-честата стрелба майка ми допуска, че къщата е изгорена, а братята ѝ и останалитѣ ѝ роднини — избити. Майка ми бѣ полумрътва отъ скръбъ: плачѣтъ и охкванията ѝ не стихнаха до съмнало. И нѣмаше човѣкъ, който въ тая злокобна нощъ да ни донесе успокоително известие отъ нещастното с. Палеоръ! Рано сутринята, азъ — тогава невръстно момче, въоръженъ съ револверъ, се отправихъ къмъ нападнатото село. Всичко бѣше се умирило. Бѣше пристигнала турска войскава часть. Турскитѣ войници бѣха съблѣкли горнитѣ дрехи на убититѣ андартни, ала самитѣ трупове лежахъ тамъ, дето бѣха па-

днали. Видѣхъ трупа на капитанъ Фуфасъ. Бѣше едъръ охраненъ човѣкъ, черноокъ, съ интеллигентно лице, украсено съ гжста, алабросъ остригана коса и съ шпицъ брада. По долнитѣ му дрехи бѣха извезани монограми.

Като влѣзохъ въ дѣдовата си къща, посрещна ме вуйчо ми Колчи. Той ме цѣлуна и ми каза: „Иди и кажи на майка си, че сме живи и здрави!“ Следкато получихъ още нѣкои сведения около нападението, побързахъ да се върна въ Емборе и да успокои майка си. Гъркоманитѣ въ това село,

Ламбо Комитовъ (влѣво) отъ с. Аладинъ, Варненско. Билъ е четникъ въ четата на Кольо Левтеровъ. Презъ време на голѣмата война, въ която взе участие като войникъ, стана жертва при желѣзопжтна катастрофа, отивайки си въ домашенъ отпускъ. Коста Гжсковъ — Звездара отъ с. Баница, Леринско. Билъ е четникъ въ четата на войводата — капитанъ Христо Саракиновъ

като узнаха за смъртта на капитанъ Фуфасъ, гузно се прибраха въ къщитѣ си.

Кой е убиецътъ на капитанъ Фуфасъ? — Единъ отъ тримата самоотвержени защитници на дѣдо Кировата къща. Но кой именно отъ тѣхъ — не може да се установи. Нощта е била тъмна, стреляло се е по всѣки приближаващъ се до къщата андартъ, безъ да се различи, кой е той. Допускамъ, че убиецътъ е пждарѣтъ Георги Айтата, който по геройство не е отстѣпвалъ на вуйчовцитѣ ми. Въ всѣки случай, освенъ тримата храбри защитници на дѣдо Кировата къща, никой другъ не е взелъ участие въ тая трагична самоотбрана.

Д-ръ М. Кузовъ